

ОСОБЛИВОСТІ ЦІЛІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ У ФОРМАЛЬНІЙ КОМПОЗИЦІЇ

Потапенко Микола Васильович ¹ [0000-0003-4634-7424]

¹ Старший викладач кафедри дизайну, Запорізький національний університет, член Спільки дизайнерів України, член Спільки рекламистів, Україна, nikolay.pnko@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються особливості сприйняття розробки. Сформовано огляд теорії гештальта. Описані закони гештальта, які рекомендовано враховувати у дизайн-проектванні. Розкриваються цілі проектування обкладинки журналу. Проаналізована поетапна анатомія розробки обгортки. Особливості вибору головного зображення як ілюстрації так і фотографії, нюанси портретного зображення на обкладинці. Вирішення композиції проектування журнальної обкладинки. Значення ключових слів анатомії журналу. Пояснення поетапної розробки обгортки журналу та її основний зміст. Актуальність друкованих видань в наш час, як вони змінюють світогляд на весь світ. Особливості соціальних обговорень тем журналу. Винесення основного висновку теми композиційні особливості проектування обкладинок журналу.

Ключові слова: обкладинка, журнал, заголовок, колодка, зображення, ілюстрація, стаття, друковане видання.

Найчастіше, працюючи над макетом, дизайнери схильні зосереджувати свою увагу на деталях, а не на загальному образі. Вигнуті краї, тіні, шрифти і т.д. усе це добре, але насправді не має ніякого значення, якщо замовникові на перший погляд не подобається загальний дизайн. Більшість людей не усвідомлює, що мозок спочатку бачить загальну форму в цілому будь-якої візуальної композиції, а потім починає фокусуватись на подробицях.

Оскільки за останні кілька років графічний дизайн розбудовувався надзвичайно швидко, не дивно, що усе більше й більше людей зустрічалися з теорією психології й гештальт-ефектом, який впливає на наші почуття й допомагає побачити образ у цілому, а не як набір незв'язаних елементів (Бублієнко, 2018).

Сьогодні принципи гештальта успішно застосовуються в області веб-дизайну,

допомагаючи візуальному сприйняттю в цілому. Веб-дизайнер повинен знати, що принципи Gestalt можуть розповісти людям, як сприймаються візуальні об'єкти, а також допоможуть створювати більші проєкти залишаючи позитивне враження для користувачів веб-сайтів (Чемерис, & Компанієць, 2019).

На початку ХХ століття в Німеччині Макс Вертгеймер, експериментально вивчаючи особливості зорового сприйняття довів наступний факт: ціле не зводиться до суми його частин (Wertheimer, 2020). І це основне положення стало головним у гештальтпсихології. Можливо відзначити, що погляди цієї психологічної течії суперечать теорії Вільгельма Вундта, у якій він виділив елементи свідомості. Так, в одному зі своїх наукових досліджень В. Вундт дає людині, яка проходила тест книгу, і просить її оцінити те, що вона бачить. Спочатку тестуємий говорить, що бачить книгу, але потім, коли експериментатор просить його придивитися уважніше, він починає відзначати її форму, колір, матеріал, з якої виготовлена книга.

Уявлення ж гештальтистів відрізняються, не всі вважають, що не можна описувати мир з погляду розподілу його на елементи. В 1912 році виходить у світ робота М. Вертгеймера «Експериментальні дослідження сприйняття руху», у якій він за допомогою експерименту зі стробоскопом показує, що рух не можна звести до суми двох крапок. Слід зазначити, що цей же рік є роком народження гештальтпсихології. Надалі робота М. Вертгеймера набула великої популярності у світі й незабаром у Берліні з'явилася школа гештальтпсихології, у яку ввійшли такі видатні наукові діячі, як сам Макс Вертгеймер, Вольфганг Келер, Курт Коффка, Курт Левін і інші дослідники. Основне завдання, яке стояло перед новим науковим напрямком – це перенести закони фізики на психічні явища (Шиффман, 2003).

В 1910 році психолог Макс Вертгеймер відчув осяяння, спостерігаючи за послідовним спалахуванням і вгасанням вогників на залізничному переїзді. Це було схоже на миготливе підсвічування, що оточує по периметру вивіски кінотеатрів.

Для спостерігача це виглядає, начебто вогник бігає навколо вивіски, подорожуючи від лампочки до лампочки, хоча насправді це просто послідовність включення й відключення джерел світла, і вогник не рухається.

Це спостереження стало основою описових принципів того, як ми візуально сприймаємо об'єкти. У свою чергу, ці принципи є базовими для всього, що роблять графічні дизайнери.

Сутність теорії гештальта полягає у тому, що люди бачать групу об'єктів, як щось ціле, перш ніж сприймають цю ж групу, що як полягає з елементів. Ми бачимо ціле, як щось більше, ніж сума частин, і навіть тоді, коли деталі є окремими суб'єктами, ми візуально групуємо їх у ціле.

Ось деякі основні закони гештальта, які рекомендовано враховувати у дизайн-проєктуванні.

1. Закон змістовності (принцип гарної форми, закон простоти). Люди будуть сприймати й інтерпретувати складені або складні зображення як найпростішу форму або об'єднання найпростіших форм.

Це фундаментальний принцип гештальта. Люди віддають перевагу найпростішим, лаконічним й зрозумілим формам. Інстинктивно ми сприймаємо їх як більш безпечні. Вони вимагають менше часу на усвідомлення й приховують у собі менше небезпечних несподіванок. Зустрічаючись зі складними формами, ми, як правило, перетворимо їх у набір простих компонентів або спрощуємо ціле.

2. Замкнутість. При погляді на комплекс розрізнених елементів, ми прагнемо побачити простий, зрозумілий візерунок.
3. Симетрія й порядок. Люди схильні сприймати об'єкти як симетричні форми із центром посередині. Симетрія дає нам відчуття, які ми звикли шукати, – стабільності й порядку. Це наша спроба впорядкувати хаос. Керуючись цим принципом гештальта, ми прагнемо внести баланс у будь-яку композицію, хоча не кожній композиції для гармонії потрібна симетрія.
4. Фігура й фон. Елементи сприймаються або як фігура (об'єкт у фокусі), або як фон (бэкграунд, на якому й розташований об'єкт).
5. Минулий досвід. Сприйняття елементів, як правило, координується відповідно до досвіду глядача.

Цей принцип, мабуть, самий слабкий у нашому списку, тому при комбінації декількох принципів гештальта у веб дизайні, будь-який інший буде домінувати над цим. Для кожної людини досвід індивідуальний, тому складно припустити, як буде сприйнята спроба полягатись на ньому. Проте, у людства існують якісь об'єднуючі асоціації, відповідно, властиві кожному. Приміром, багато кольорів несуть у собі загальний культурний підтекст.

Дуже важливо усвідомити принципи гештальт-теорії, вони є базовими для всього, що роблять графічні дизайнери. З їхньою допомогою можна зрозуміти, як ми сприймаємо об'єкти.

Літературні джерела

1. Бублієнко, С. (2018). Гештальт-принципи в дизайні інтерфейсів | *Продизайн*. Retrieved from: <https://prodesign.in.ua/2018/01/heshtalt-pryntsyry-v-dyzajni-interfejsiv/>
2. Чемерис, Г. Ю., & Компанієць, А. А. (2019). Узагальнення досвіду застосування досліджень з психології поведінки для проектування UX-дизайну програмних продуктів. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, 7(3), С. 1-10 DOI: 10.32919/uesit.2019.03.01
3. Шиффман, Х. Р. (2003). *Відчуття і сприйняття* : підручник, 5-е видання. Retrieved from: http://psih.pp.ua/p095_відчуття_i_сприйняття_5-е_видання_2003.html
4. Wertheimer, M. (2020). Productive Thinking. *Gestalt Theory*, 43(2), Gerhard Stemberger, published by Sciendo, Vienna, Berlin, Pp. 251–256. DOI : 10.2478/gth-2021-0020